

Cea mai eficace modalitate de a cunoaște în toată complexitatea ei și sub toate aspectele - politic, economic, social, științific și cultural - viața unei comunități este aceea de a-i studia presa. Ne poate oferi o imagine de ansamblu asupra unor caracteristici, care individualizează și scot din anonimat această comunitate; cuprinde aspecte ale vieții cotidiene, precum și relații ale ei cu națiunea în mijlocul căreia se dezvoltă. Evidențiază conexiunile celor două culturi - majoritară și minoritară - asimi-larea elementelor specifice celei dintâi, dar și păstrarea caracteristicilor celei de-a doua.

Un exemplu edificator în acest sens ni-l oferă etnia germană din România, a cărei presă ocupă un loc aparte, bine definit în istoria publicisticii românești, care este, în mod vădit, parte componentă a istoriei noastre naționale și nu numai puțin universale.

Informațiile privind influența exercitată de cultura germană asupra culturii române sunt, de altfel, numeroase. Încă din secolele XVI-XVII circulau în Principatele Române foi imprimare, efemere, intitulate "Zeytungs". (Câteva exemplare se găsesc și la Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române).

La 17 mai 1605, tipograful Abraham Verhoeve din Anvers scoate prima publicație cu apariție constantă - săptămânală. În 1609, ca urmare a strădaniilor librarului Johann Carolus, la Strasbourg, se editează și primul ziar german, tot hebdomadar, intitulat "Relation". Scopul mărturisit al publicației era de a face relatări importante și memorabile pentru istorie: "für nehmen und gedenkwürdigen Historien". În paginile lui erau prezentate și evenimentele petrecute în "Transilvania, Walahia, Moldova".¹ Este de la sine înțeles că locuitorii din aceste regiuni aveau să le citească asiduu. Domnitorii români înșiși, constată N.Iorga, cercetând corespon-dența și listele de cheltuieli ale acestora își procurau aceste publicații. Așa, de exemplu, Grigore Alexandru Ghica, în 1776-1777, primea gazete nemțești din Brașov, Aachen, Altona, Utrecht, aduse cu bani mulți de serdarul Saul². Desigur, și învățații și unii dintre boierii timpului urmăresc astfel de jurnale. În orice caz, depozitele Bibliotecii Academiei păstrează colecții din secolul al XVII-lea (ex. Wöchentliche Nachrichten, Berlin, 1773-1778). Cele mai multe sunt însă din secolul XIX, când publicațiile germane apăreau atât în Transilvania, Banat și Bucovina, cât și, lucru demn de remarcat, în cele două Principate Române.

Între 1844-1861, se editează *Bukarester Deutsche Zeitung* (numit o scurtă perioadă de timp, ianuarie-mai 1852: "Deutsche Wallachische Zeitung"), sub redacția lui G.W.Schewitzer, ziar care se va implica în toate evenimentele majore ale vremii. A susținut fervent unirea din 1859. De fapt, putem menționa un alt ziar de limbă germană, de aceeași factură: *Bukarester Intelligenzblatt*, București, 1859-1860.

Odată cu venirea la tron a lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, care a încurajat stabilirea în țară a unor specialiști veniți din Germania, comunitatea vorbitorilor de limbă germană și-a sporit numărul. Proporțional, a crescut și numărul publicațiilor editate de ei, care, în afara scopului utilitar, de informare, au fost o punte de legătură cu o anumită parte a Europei.

Din rândul ziaristilor germani s-au ridicat adevărați patrioți, pentru că așa poate fi socotit Oswald Neuschotz, cel care în 1889 scotea revista *Das Literarische Rumänien Organ für Verbreitung der rumänischen Literatur, Geschichts und Volkskunde*. (Organ de răspândire a literaturii, istoriei și folclorului românesc). În cele numai zece numere apărute au fost publicate poezii de M. Eminescu (traduse de Carmen Sylva și Mitte Kremnitz), Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu, Iulia Hașdeu, articole de Teodor Burada despre folclorul român, povești populare, traduceri din scrierile lui Miron Costin, Veniamin Costachi și ale Mitropolitului Dosoftei, nuvele de Ioan Slavici, N. Gane etc. La moartea lui M. Eminescu, revista publică un necrolog impresionant. Publicația, de ținută, deosebit de elegantă, era imprimată la tipografia lui Carol Göbi – renumită, de altfel, pentru acuratețea tipăriturilor. Numeroasele portrete incluse printre texte îi sporesc frumusețea.

Nu de mai mică importanță, a fost *Rumänische (Rumanische) Revue*, editată în limba germană de un român de peste Carpați, Cornelius Diaconovici. Avea să fie editată cu multă greutate, între 1885-1894, redactorul fiind nevoit să-i mute sediul în mai multe orașe, care aparțineau pe atunci Imperiului Austro-Ungar: Budapesta, Reșița, Viena, Sibiu, Timișoara. În afara numeroaselor traduceri din M. Eminescu, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Al. Macedonski, Ion Creangă, N. Densușianu, Al. D. Xenopol, publicația militează pentru îndeplinirea dezideratului major al românilor – unirea.

Se pare că audiența publicațiilor germane din regatul României era destul de mare peste hotare. Așa reiese din publicarea necrologului, lui M. Eminescu. Ziarele și revistele din București l-au scris: *Bukarester Tagblatt*, *Das Literarische Rumänien*, *Rumänischer Lloyd* ș.a. apoi, a fost preluat de cele din Transilvania: *Kronstadter Zeitung* din Brașov, *Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt* din Sibiu iar, la urmă, de cele din străinătate ex. *Neue Freie Presse* din Viena.

Totuși, presa de limbă germană din țară nu era prea bogată ca număr de titluri. Situația se va schimba după Marea Unire, odată cu întregirea teritoriului.

În Ardeal, Banat și Bucovina locuiau de secole, în bună înțelegere cu românii, populații germanice. O parte a acestora, cei din Transilvania erau cunoscuți sub numele de sași (Sachsen - locuitor al Saxoniei). Se stabiliseră aici începând cu secolul al XII-lea și și-au păstrat acest nume chiar dacă ulterior li s-au adăugat și alți locuitori veniți din părțile Rinului și Moselei sau din ducatul Lotaringiei. În Banat, erau cunoscuți sub numele de șvabi (adică veniți din Suabia), momentul colonizării lor fiind mai recent, în timpul Împărătesei Maria-Tereza (1717-1734).

Cu obiceiuri diferite, vorbind dialecte diferite, aceste populații au o trăsătură comună: dorința de prosperitate prin muncă. Majoritară era clasa de

mijloc formată din țărani, meseriași, negustori, intelectuali. Nevoia lor de cultură se manifestă mai puternic decât la celelalte etnii.

Încercările de a-și crea o presă proprie se fac simțite în timpul domniei lui Iosif II de Habsburg, de fapt, în aceeași perioadă în care și românii se străduiesc să-și editeze un ziar. Chiar dacă subiectul acestei lucrări este existența presei germane pe teritoriul României, cred că merită amintit numele doctorului oculist, român, cu studii la Viena, Ioan Piuriu-Molnar, care luptă cu disperare pentru a scoate publicații periodice în limba română. Prima avea să se numească *Foaie română pentru economie* "Wallachische Zeitung für den Landmann". Nu știm sigur dacă nu a rămas doar un proiect, dată fiind lipsa fondurilor impuse de o așa întreprindere. În orice caz, cererea de aprobare a fost menționată în raportul pe care Cancelaria Aulică din Viena l-a înaintat Împăratului la 17 septembrie 1789. Există o mărturie, și nu a oricui, ci a lui George Barițiu, cum că, în 1852, la biserica din Ocna Sibiului, se mai află un exemplar din această publicație, datat 1792³. Același I. Piuriu-Molnar face și alte încercări de a scoate ziare românești, care se pare că nu au fost încununat de succes. Viitorul însă ne mai poate rezerva surprize, așa cum s-a întâmplat cu *Courrier de la Moldavie*, Iași, 1790, despre care mult timp s-a crezut că fusese pierdut. Oricum se știe că Martin Hochmeister și Peter Barth, tipografi sași din Sibiu, se oferiseră să imprime presă în limba română.

Sașii și șvabii vor avea mai mult noroc, datorat, probabil, influenței lor politice și dezvoltării economice. În secolul al XVIII-lea, mai precis în 1771, se editează, la Timișoara, *Die Temesvarer Zeitung*; în 1783, *Siebenbürger Zeitung*, la Sibiu, ambele cu apariție îndelungată, ajungând, cu unele schimbări de titlu, până în 1944.

În veacul al XIX-lea, are loc o creștere spectaculoasă a publicațiilor în limba germană, majoritatea având o mare continuitate.

Cum au perceput sașii și șvabii Marea Unire? Sunt destule dovezi că au fost de acord și au susținut-o. Istoria consemnează că la 27 decembrie 1918/8 ianuarie 1919, la Mediaș, a avut loc "Adunarea Națională a Sașilor", iar la 10 august 1919, la Lugoj, "Adunarea șvabilor din Banat", ambele declarându-se de acord cu unirea.

Cine a urmărit presa germană a simțit apropierea ei de idealurile românilor chiar înainte de prezentarea acestor declarații. Gemot Nussbacher a prospectat publicația brașoveană *Kronstadter Zeitung*, în perioada noiembrie 1918 – ianuarie 1919, număr de număr, și a găsit multe articole privitoare la iminența unirii, considerată o legitimă dorință a românilor.

La 20 noiembrie 1918, H. Fabritius, fost pretor de Sighișoara, sublinia în articolul său că "poporul frate român...vrea să trăiască în înțelegere cu sașii"⁴. Era o formă de răspuns la scrisoarea deputatului român Amos Frâncu, tradusă în același ziar, în numărul din 13 noiembrie 1918, care transmisese pe această cale "fraților germani salutul său de libertate"⁵ și demonstrase interesele comune ale celor două etnii. În alte numere, s-a publicat Apelul Consiliului Național Român, intitulat "Către popoarele lumii" și "Proclamația Armatei Române". Interesați de păreri

personalităților române, la 28 octombrie 1918 au publicat părerea lui N. Iorga despre sași, iar la 28 ianuarie 1919, când delegația Consiliului Național Săsesc a predat memoriul său Consiliului Dirigent Român din Sibiu, se scotea în evidență că Iuliu Maniu “și-a exprimat stima față de națiunea săsească”⁶. Conducători ai sașilor, precum Rudolf Brandsch, sunt adepții unirii și își exprimă ideile în paginile lui *Kronstadter Zeitung*.

Dar această publicație nu este o excepție, însoțită fiind de multe altele. De fapt, în “Introducerea” lucrării “Ce sunt și ce vor fi sașii din Ardeal”, N. Iorga sublinia că, “România întregită a căpătat prin aceasta (unirea n.n.) niște cetățeni care deși neromâni s-au alăturat cu inimile deschise patriei lor nouă și nu sunt siliți de împrejurările exterioare”⁷.

România “a căpătat” prin reîntregire un număr mare de publicații de limbă germană. Foarte multe ziare, în special cotidienele, apăreau de multă vreme (ex. *Temesvarer Zeitung* din Timișoara sau *Siebenbürgisch Deutsche Tagesblatt* din Sibiu). În 1927, “Congresul presei latine” consemna 65 de ziare germane (nesocotind revistele). De fapt presa germană avea o bună tradiție, și într-un climat bun, cum a fost cel dintre cele două războaie mondiale, s-a dezvoltat mai mult decât presa română. N. Istrate, șeful Serviciului de Statistică pentru Ardeal, remarca în 1926, în “Almanahul Presei Române” că: “Nemții ar putea să citească numai marile cotidiene din Germania și Austria. Totuși ei au “Tagesblatt”-ul lor la Sibiu, Brașov, Timișoara”⁸.

Într-adevăr, urmărind presa anilor 1919-1930, se poate constata că fiecare oraș în care trăiau vorbitori de limbă germană își scotea un ziar propriu (ex. *Agnethler Zeitung*, Agnita, 1920-1924; *Arader Zeitung*, Arad, 1920-1941; *Bistritzer Deutsche Zeitung*, Bistrița, 1919-1941; *Czernowitzer Morgenblatt*, Cernăuți, 1919-1941 etc.). Publicațiile germane, după cum se vede, nu numai că nu și-au întrerupt apariția în România Mare, dar au și sporit, de îndată ce situația economică de după război s-a îmbunătățit. O paralelă între presa germană și cea română evidențiază că multe din periodicele românești, pe care vitregiile vremurilor de război le-au obligat să-și sisteze apariția, nu au mai fost în stare să se redreseze sau, chiar atunci când au făcut-o (ex. *Universul* care a reapărut la 31 noiembrie 1918), în primii ani au avut un tiraj diminuat și mai puține pagini, “Tenacitatea germană” a dus la păstrarea numărului mare de pagini, între 16 și 22, chiar dacă pentru tipărire au folosit câteodată hârtie de împachetat. Specific pentru anul 1919 a fost că multe periodice germane se intitulau “Amtlichblatt” (Foaie oficială).

Ulterior a existat o concurență între ziarele politice și economice, care căutau să se impună pe o arie mai largă, erijându-se în purtătoare de cuvânt pentru toți germanii din România sau a unei mari majorități (ex. *Deutsche Volkszeitung*. Organ des Deutschen Volksrates für die Bukowina, Cernăuți, 1920-1922; *Deutsche Wacht*. Organ der Deutsche-Schwäbischen Volkspartei, Timișoara, 1922-1924; *Kronstadter Zeitung*. Tagesblatt für Politik und Volkswirtschaft in Grossrumänien, Brașov, 1919-1944 etc.).

Am avut multe reviste lunare, trimestriale sau semestriale, care se adresau diverselor categorii de specialiști (ex. *Bauarbeiter*, Cluj, 1922-1932; *Juristische Rundschau*, Sibiu, 1922; *Der Banater Philatelist*, Timișoara, 1920-1924; *Banater Musik-Zeitung*, Timișoara, 1922-1927, precum și reviste religioase diferite (ex. *Katholische Pfarrblätter*, Sibiu, 1919-1920; *Glaube und Heimat*. Evangelisches Gemeindeblatt, Sibiu, 1922-1925; *Der Sämänn*. Zeitschrift der Deutschen Baptisten Germeinden in Rumänien, București, 1921-1935).

Publicațiile cu caracter cultural ocupă un loc aparte. Mai puține imediat după război, tot mai multe o dată cu scurgerea anilor, făceau traduceri din operele scriitorilor români, cu care uneori, și colaborau (ex. *Die Brücke*. Wochenschrift zur Popularisierung der rumänischen Literatur, Cernăuți, 1922; *Klingsor*. Siebenbürgische Zeitschrift, Brașov, 1924-1930. Prin ele se realizează întrepătrunderea celor două culturi: germană și română.

În această categorie se înscrie și revista *Ostland*. "Monatschrift für die Kultur der Ostdeutschen", Sibiu, iunie-septembrie 1921 și ianuarie 1926 – iulie 1931, sub redacția lui Richard Csaki și a lui Bernhard Capesius. În paginile ei apar traduceri din Victor Eftimiu, Emil Isac etc., studiul lui Emil Sigerus "Die deutsche periodische Literatur Siebenbürgen" și multe ilustrații executate cu măiestrie în atelierele lui E. Marvan.

Mai amintim revista *Von der Heide*. "Illustrierte Montsschrift für Kultur und Leben", din Timișoara, care apare, mai bine zis reapare, cu unele întreruperi, din 1922 până în 1937, sub conducerea cunoscutului traducător și om de litere Viktor Orendi-Hommenau. Pe măsură ce înainta în timp, era din ce în ce mai frumos tipărită.

O altă revistă cu un aspect grafic deosebit, dar care din păcate n-a apărut decât în 1922, este *Illustrierte Weltkronik*. "Wochenschrift für Kultur, Kunst und Literatur". Ea își propusese să fie difuzată și în Iugoslavia, Cehoslovacia, Austria și ar fi ajutat la cunoașterea literaturii române, pentru că avea traduceri din Mihai Eminescu, Emil Isac, Bucura Dumbravă.

Uneori, chiar ziarele cu profil preponderent politic sau economic rezervă o rubrică literaturii, cu traduceri din literatura română și apelând la colaboratori români. În 1930, cel mai vechi ziar german: *Temesvarer Zeitung* editează un frumos număr jubiliar. În cele 48 de pagini figurează nume de seamă: Caius Brediceanu, Aurel Cosma, Sever Bocu, Coriolan Baltă, alături de Viktor Orendi-Hommenau, Kaspar Muth, Josef Gabriel, Franz Xever Kappus⁹.

Germanii din România nu vor renunța la scrierea cu litere gotice multă vreme după ce în Germania se trecuse la tipărirea cu caractere latine; unii gazetari nu doreau să se adreseze decât comunității căreia îi aparțin și tipăreau în dialectul sas sau șvab, chiar și lunile anului fiind uneori trecute cu denumirea populară. (ex. *Wovon man spricht*, Sibiu, 20 februarie - 10 martie 1924). Munca de depistare a edițiilor este destul de anevoioasă. În mai multe alte țări apăreau cotidiane cu denumiri diferite. La o cercetare amănunțită, s-a dovedit că sunt, de fapt, ediții ale aceluiași ziar. Astfel, Czernowitzer *Deutsche Tagepost* (1924-1944) din Cernăuți și

Bukarester Tagespost (1923-1944) din București sunt edițiile lui *Siebenbürgisch Deutsche Tagespost* (ulterior având titlul *Deutsche Tagespost*) din Sibiu. Elementul cel mai relevant a fost subtitlul, toate trei definindu-se "Allgemeine Volkzeitung für das Deutschtum in Gross-Rumänien" (Ziar popular pentru toți germanii din România Mare), sub conducerea lui Fritz Theil, redactorul șef, având și suplimente cu același titlu și aceeași evoluție. În fapt, suplimentele numeroase care apăreau în cadrul cotidienele sunt o caracteristică a presei de limba germană, destul de puțin uzitată de presa română.

Prin ele, ziarul încerca să-și atragă categorii cât mai variate de cititori: *Das Blatt der Hausfrau* și *Modeblatt* pentru femei, *Jugendblatt*, pentru tineret, sau *Technische Rundschau*, *Wirtschaft und Technik*, *Akademische Blätter*, *Sportblatt* etc., care veneau în întâmpinarea dorințelor celor cu preocupări preponderente într-un anumit domeniu. Chiar ultimele știri, *Letzte Nachrichten* apăreau câteodată separat, tot sub formă de supliment. În unele cazuri, ajungeau publicații de sine stătătoare, independente, greu de identificat proveniența, având redactor, numerotare și paginație proprie, uneori cu preț neinclus în costul cotidianului din care se formaseră (ex. *Frauen-Zeitung*, Sibiu, 22 iunie 1919-19 februarie 1923, redactor: Eisa Sigerus, fost supliment la *Siebenbürgisch-Deutsche Tagespost*)

De Paște și de Crăciun germanii se respectau. Apăreau "numere speciale", cu multe pagini frumos ilustrate, uneori, colorate, chiar dacă ziarul fusese tipărit până atunci numai în alb-negru. Abundă în producții literare originale sau traduceri. Câte un număr era închinat "Carnavalului", pe care catolicii îl serbau la începutul Postului, de obicei în februarie. Orice eveniment deosebit era marcat de ziar, scriind pe numărul din ziua respectivă "Special-Ausgabe" sau "Extra-Ausgabe" (ediție specială).

Toate acestea formează specificul unui cotidian nemțesc.

Având probabil o situație bună economică, publicațiile germane din România își permit să aibă corespondenți în multe orașe, pentru o mai corectă și rapidă informare. "*Deutsche Politische Hefte aus Grossrumänien*", editată la Sibiu de cunoscutul om politic sas, Rudolf Brandsch, în perioada 1921-1927, are corespondenți la Taurino, Cernăuți, Riga, Viena, Berlin, Hamburg și Zürich.

Mai monotone, ziarele și revistele scoase pentru economiști sau meseriași țin și ele să aibă cât mai mulți cititori, așa că se adresează nu numai etnicilor germani și scot ediții în limba română și maghiară. Apar separat, în paralel (ex. *Bauarbeiter*, *Constructorul și Epitömukás*, Cluj, 1922-1932; *Eisen und Metallarbeiter*, *Metalurgistul*, Cluj, 1920-1940, la care se adaugă din 1924 ediția maghiară *Vas és Fémmunkás*), sau în ediții contopite în același ziar (ex. *Der Gewerbetreibend. Meseriașul. Azi Iparos*, Timișoara, 1926-1929).

Trebuie însă amintit că edițiile puteau să-și schimbe modul de prezentare, contopindu-se sau separându-se, în funcție de cerințele dezvoltării economice ale perioadei respective, care impuneau numărul de solicitanți.

Pragmatismul germanilor s-a resimțit și în viața ziarelor. Când din varii motive, mai ales de natură economică, apariția le era periclitată, recurgeau la o

”unire”. De exemplu, s-a unit *Banater Volksblatt*, care apărea la Luvrin, cu *Hatzfelder Volksblatt* din Jimbolia. A rezultat *Illustriertes Banater Volksblatt*. În subtitlu, se menționa ”vereint mit dem Hatzfelder Volksblatt”, adică ”unit cu...”. Aceste publicații au rămas astfel un an, în 1928. În 1929, fiecare a revenit la titlu și la numerotarea proprie. În alte cazuri, rămâneau unite până la dispariție. Bineînțeles, au existat și alte situații, mai apropiate de ceea ce se petrecea în presa română, când, după fuzionare, cel puternic s-a impus, eliminându-și partenerul.

Ziarele, ca și oamenii, au viața lor. Publicațiile românești au avut rareori viață lungă. S-au născut, s-au zăbătit mult pentru cele câteva pagini în care apăreau, apoi au succumbat. Cele germane au fost longevive, chiar foarte longevive. Ele, ca și cele care le-au creat, au lăsat o impresie de stabilitate și siguranță, poate chiar de opulență, apărând în multe pagini, cu suplimente multe, numere speciale și festive. Au fost mai puțin influențate de evenimentele politice și mai mult de dorința de prosperitate. Se adresau unor cititori cu obiceiul format de a informa și care susțineau publicația prin abonamente.

Dar și ziarele germane, ca și cele române, au reflectat realitatea, acesta fiind principalul lor merit. În paginile lor prăfuite, trăiește încă o lume dispărută: cea a bunicilor având personalitatea care le-a fost imprimată. Dincolo de o clasificare aridă, în cotidiene, săptămânale etc., sau politice, economice, culturale, toate cuprind frânturi de gânduri și simțire omenească și așteaptă răbdătoare, ca toate scrierile, un ochi dornic să vadă și o minte făcută să poată citi o istorie vie, așa cum curgea ea zi de zi. Presa germană poate să reînvie o generație, care dorea să trăiască în această patrie, alături de români, în mijlocul lor. Un cercetător de presă știe că ea face parte din cultura germană, dar este și o componentă a culturii istoriei române.

BIBLIOGRAFIE

- ****Almanahul Presei Române*, Cluj, 1926;
- ****Almanahul Presei Române din Ardeal și Banat pe anul 1928*, Cluj, 1928;
- Constantin Antip, *Istoria presei române*, București, 1979;
- Monica Barcan, Adalbert Miltz, *Naționalitatea germană din România*, București, Kriterion, 1977;
- ****Ce sunt și ce vor sașii din Ardeal*. Expunere din izvor competent, cu o prefață de N. Iorga, București, 1919;
- Elena Dunăreanu, Mircea Avram, *Presa sibiană în limba germană (1778-1790)*, Sibiu, 1971;
- Elena Dunăreanu, *Presa românească sibiană (1851-1969)*, Biblioteca Astra, Sibiu, 1969;
- Nicolae Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916...*, București, 1922;

- Gheorghe Jurma, Ada Cruceanu, *Contribuții la bibliografia presei bănățene*, Reșița, 1979;
- Ioan Lupaș, *Contribuțiuni în istoria ziaristicii românești ardelene*, Biblioteca Astra, Sibiu, 1926;
- William Marin, *Unirea din 1918 și poziția șvabilor bănățeni*, Timișoara, Facla, 1979;
- Gernot Nasbächer, *Presa germană din Brașov despre adeziunea sașilor la Unirea Transilvaniei cu România*, Iași, 1988 (Extras din Anuarul institutului de istorie și arheologie A.D.Xenopol, Iași, XXV/2, 1988) ;
- Publicațiunile periodice românești*, tom. I-III, București, 1913-1987;
- Traian Simu, *Colonizarea șvabilor în Banat*, Timișoara, 1924;
- Gabriel Strempl, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. I-IV, București, 1978-1992;
- Emil Sigerus, *Von alten Leuten und alten Zeiteng. Einleitende Worte von Viktor Freiss*, București, 1969;
- Antony Vienne, *Le quetrière pouvoir. La presse-Son influence, L'Egalntrue*, Bruxelles, 1930;
- Ernst Weisenfeld, *Die Geschichte der politischen publizistik lei den Sichenbürger Sachsen*, Frankfurt am Main, 1939;
- I.Wolf, *Începuturile presei cultural-științifice din Transilvania: "Sielenbürgische Quartalschrift" (1790-1801)*, Cluj, 1978 (Extras din Acta Musei Napocensis, Cluj, XV/1978).
- **Die Zeit in der Zeitung. Beiträge zur rumänien-deutschen politischen Publizistik*, editori, Eduard Eisenburger, Michael Kroner, Cluj, 1977.

NOTE

1. Antip Constantin, *Istoria Presei Române*, București, 1979, p. 16.
2. N. Iorga, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916...*, București, 1922, p.12-13.
3. I. Lupaș, *Contribuțiuni în istoria ziaristicii românești ardelene*, Sibiu, 1926, p. 9.
4. Gernot Nussbächer, *Presa germană din Brașov despre adeziunea sașilor la Unirea Transilvaniei cu România*, Iași, 1988, (Extras) p. 244.
5. Idem, p. 245.
6. Idem, p. 247.
7. N. Iorga, introducere în "Ce sunt și ce vor sașii din Ardeal", p. 9.
8. N. Istrati, *Statistica presei*, în *Almanahul presei române*, Cluj, 1926, p. 153.
9. Luzian Geier, *Die Temesvarer Zeitung*, în *Die Zeit in der zeitung. Beitrage zur rumänien-deutschen politischen Publizistik*, Cluj, 1977, p. 107.

LA PRESSE DE LA COMMUNAUTÉ ALLEMANDE DE ROUMANIE. 1919-1930

Résumé

L'article met en évidence l'importance de la presse allemande pour les publications roumaines. Après une brève considération sur les revues éditées par la communauté allemande du Royaume de Roumanie, l'article s'occupe des caractéristiques de la presse des saxons (sași) et des schwabens (șvabi) de Transylvanie et de Banat, aussi que celle de Bucovine, qui depuis 1919 est devenue partie intégrante du patrimoine de la culture roumaine.

L'article met en valeur ses débuts au XVIII^{ies}, en mettant l'accent sur le moment de l'Union, soutenu par les idées présentées dans les journaux de langue allemande (ex. Kronstadter Zeitung, Brașov: 1918-1919).

On souligne également les caractéristiques de la presse allemande, la continuité, la diversité des documents qui ont contribué à l'apparition de publications périodiques, ayant un grand nombre de pages, de nombreux rédacteurs et correspondents dans différentes régions du pays et du monde, beaucoup de collaborateurs et de suppléments.

Implicitement on fait une parallèle avec la presse roumaine.

On rappelle que le désir de satisfaire les demandes des lecteurs allemande a mené à l'apparition de certains journaux, quotidiens, édités dans de nombreuses villes, ainsi que des revues de spécialité et des hebdomadaires à contenu bien défini.

On met en relief l'apport de la presse allemande à caractère littéraire à la popularisation de la culture roumaine et son ouverture vers le monde occidental, par les traductions publiées.

On explique la bonne situation de la presse, par l'état économique prospère de cette ethnie, qui a contribué à tous les niveaux au développement de la Roumanie.

L'article veut être un encouragement pour les connaisseurs de langue allemande à utiliser cette source d'information pour la période d'entre 1919-1930.